

ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИЙ ОГЛЯД ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ У СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНИ

У статті розглянуто питання економічної активності та зайнятості населення у соціально-культурному середовищі в Україні. Досліджено статистичні показники зайнятості працівників соціально-культурного середовища в Україні. Проаналізовані головні проблеми зайнятості населення у зазначеній сфері.

In article the questions of economic activity and population employment in the social and cultural environment in Ukraine are considered. Statistics of employment of workers of the social and cultural environment in Ukraine are investigated. The main problems of employment of the population in the specified sphere are analysed.

Ключові слова: соціально-культурне середовище, економічна активність, зайнятість населення, безробіття, освіта, охорона здоров'я, наука, діяльність у сфері культури та спорту.

Key words: the social and cultural environment, economic activity, population employment, unemployment, education, health care, a science, activity in the culture and sports sphere.

ВСТУП

Упродовж останніх років соціально-культурне середовище набуває все більшого значення для економічно розвинутих країн світу. Розвиток соціально-культурної сфери є життєво необхідною умовою задоволення потреб людини. Соціально-культурна сфера є одним з найважливіших джерел утворення робочих місць. Це одна з небагатьох галузей економіки, де залучення нових технологій не призводить до стрімкого скорочення персоналу. В Україні активний розвиток соціально-культурної сфери повинен стати джерелом досягнення високого рівня зайнятості населення, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню рівня життя всіх громадян України.

Кінцевою метою розвитку будь-якого суспільства є створення сприятливих умов для життя людей. Економіко-статистичний огляд економічної активності та зайнятості населення в соціально-культурному середовищі дозволить створити належну інформаційну базу при впровадженні відповідної державної політики для досягнення цієї мети. Тому проведення економіко-статистичних досліджень економічної активності та зайнятості населення соціально-культурного середовища є надзвичайно актуальним питанням.

Питання розвитку соціально-культурної сфери знаходять відображення в роботах спеціалістів різних галузей знань — філософії, культурології, педагогіки, медицини, економіки. Вагомий внесок у розробку окремих аспектів даної проблеми зробили такі вчені: В. Базилевич, В. Бугас, О. Гальчинський, О. Грішнова, С. Дзюбик, Б. Дікон, С. Дорогунцов, Г. Задорожний, Д. Коваленко, В. Куценко, Н. Недашківська, П. Пуцентейло, О. Ривак, Є. Сахно, В. Семененко, П. Станс, М. Халс та інші.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Мета статті полягає у дослідженні стану економічної активності та зайнятості населення у соціально-культурному середовищі в Україні. Для досягнення мети поставлені наступні завдання: провести економіко-статистичний огляд рівня зайнятості у соціально-культурній сфері, виявити проблеми та визначити напрями вирішення проблем зайнятості у соціально-культурній сфері. В роботі здебільшого аналізуються офіційні показники за 2011 р. На наш погляд, зазначені питання є лише невеликою частиною тих нагальних проблем сучасного розвитку соціально-культурного середовища, які потребують детального аналізу та дослідження у спеціальних роботах науковців.

РЕЗУЛЬТАТИ

Соціально-культурна сфера — сукупність галузей, підприємства, установи та організації яких виробляють товари та послуги, необхідні для задоволення соціально-культурних потреб людини [15]. Розвиток світової цивілізації, впровадження нових технологій, електронної техніки зумовлює збільшення вільного часу людини і, відповідно, сприяє розвитку соціально-культурної сфери. Саме формування інформаційного суспільства та підвищення інтелектуального змісту праці зумовлюють зростання вимог до якості робочої сили [7, с. 414]. У відповідності з цим виникає потреба у залученні якомога більш професійного персоналу, що, в свою чергу, позитивно впливає на зайнятість населення в Україні [13].

Зайнятість розглядається як сукупність економічних, правових, соціальних, національних та інших відносин, пов'язаних із забезпеченням працездатних індивідів робочими місцями та їхньою діяльністю з метою одержання доходу [7, с. 403]. Зайнятість розкриває один з найважливіших аспектів соціально-економічного життя людини, пов'язаний із задоволенням її потреб у сфері праці. Таким чином, зайнятість — це трудова діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб, що не суперечить законодавству і, як правило, приносить заробіток [2, с. 93].

Проблеми зайнятості населення потребують розробки на державному рівні низки захисних заходів: забезпечення гарантій зайнятості при зміні власника, приватизації та банкрутстві підприємства, удосконалення системи виплат у зв'язку з безробіттям та створення страхової системи, організації і проведення громадських робіт, договірної регулювання зовнішньої трудової міграції та захисту прав та інтересів співвітчизників за кордоном тощо [2, с. 212].

Державним органом, який забезпечує додержання наданих державою громадянам гарантій зайнятості та соціального захисту від безробіття, є державна служба зайнятості [2, с. 110]. Основна увага зазвичай приділяється найменш конкурентоспроможним групам населення на ринку праці: молоді, жінкам, які мають дітей, особам предпенсійного і пенсійного віку [2, с. 212].

За даними офіційної статистики, середньооблікова кількість штатних працівників за всіма видами економічної діяльності в Україні загалом має тенденцію до зменшення: з 13678 тис. осіб у 2000 р. до 10758 тис. осіб у 2010 р. Проте у сфері освіти вона дещо зросла: з 1551 тис. осіб у 2000 р. до 1640 тис. осіб у 2010 р. У сфері охорони здоров'я та надання

соціальної допомоги спостерігається зниження: з 1304 тис. осіб у 2000 р. до 1268 тис. осіб у 2010 р. У сфері надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльності у сфері культури та спорту — також дещо знизилась: з 398 тис. осіб у 2000 р. до 369 тис. осіб у 2010 р., з них діяльність у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг також знизилась відповідно з 269 тис. осіб до 262 тис. осіб [10]. Жіноча праця більш поширена у сфері освіти, охорони здоров'я та соціальної допомоги, де питома вага жінок у 2010 р. становила відповідно 76,4% та 81,5% [10].

У рамках розгляду структури освіти працівників соціально-культурної сфери на кінець 2010 р. кількість працівників, які мають повну, базову або неповну вищу освіту, становила 6,2 млн працівників, що складає більше половини працюючих (56,6%). Серед них 103,2 тис. осіб мали науковий ступінь. Високий освітній рівень кадрів спостерігався в галузі освіти — 53,2%, діяльності у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг — 39,0%. Розподіл працівників за рівнем освіти та видами економічної діяльності на 31 грудня 2010 р. склався наступним чином, облікова кількість штатних працівників усього склала 10993,4 тис. осіб, з них мають вищу освіту за освітніми рівнями: неповна та базова вища освіта — 2637,9 тис. осіб, повна вища освіта — 3583,8 тис. осіб [16].

Станом на 1 липня 2011 р. середньооблікова кількість працівників на обстежених організаціях та підприємствах сфери послуг склала 1710,2 тис. осіб, із яких 1590,2 тис. — штатні, 120,0 тис. — позаштатні працівники (працюючі за договорами та зовнішні сумісники). Порівняно з I півріччям 2010 р. їхня кількість збільшилась на 40,1 тис., або на 2,4%; збільшення відбулось за кількістю як штатних, так і позаштатних працівників (відповідно на 2,1% та 6,8%): 3,5% — працівники у сфері освіти; 2,8% — діяли у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг [5].

Кожний шостий з усіх працюючих був зайнятий на підприємствах м. Києва, кожний десятий — на підприємствах Донецької області, 8,1% — на підприємствах Дніпропетровської області, 7,6% — Одеської області, по 6,3% — Харківської та Львівської областей, 5,6% — на підприємствах Автономної Республіки Крим [5].

Будь-яка країна світу стикається з таким явищем, як безробіття. Безробіття — це складна економічна, соціальна та психологічна проблема. Безробіття робить економіку неефективною, а соціальні відносини — напруженими. Крім того, людина, що стала безробітною, зазнає надзвичайного психологічного навантаження, втрачає можливість реалізувати свої потенційні творчі здібності працівника, відчуває непотрібність, нездатність утримувати себе та свою сім'ю, впадає в депресію тощо [5, с. 319]. Тобто безробітні — це ті, хто не має роботи, але активно шукає її або чекає, щоб повернутися на попереднє місце роботи [3, с. 242].

Економічні втрати від безробіття, виміряні як ВВП-розрив, — це товари і послуги, які суспільство втратило внаслідок того, що частина його ресурсів не використовується [3, с. 253]. Тому безробіття має значний вплив на економіку всієї країни.

Аналізуючи ситуацію з безробіттям в Україні, можна зробити наступні висновки: у сфері освіти безробітне населення у віці 15—70 р. у 2009 р. — 3,6 тис. осіб, у 2010 р. — 4,5 тис. осіб, у сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги безробітне населення у віці 15—70 р. у 2009 р. — 2,2 тис. осіб, у 2010 р. — 3,0 тис. осіб, у сфері надання комунальних та індивідуальних послуг безробітне населення у віці 15—70 р. у 2009 р. — 2,9 тис. осіб, у 2010 р. — 3,0 тис. осіб [12].

Діяльність у соціально-культурній сфері здійснюється організаціями, установами, підприємствами різної відомчої приналежності (державними, муніципальними, приватними, громадськими організаціями) та форми власності, а також приватними особами. Це — діяльність щодо збереження й зміцнення здоров'я людей, задоволення їх інтелектуальних, естетичних та інших духовних потреб, їх соціальний захист, формування особи, навчання й виховання, підготовка й перепідготовка кадрів для народного господарства тощо. Результатом діяльності соціально-культурних закладів і установ є створення духовних цінностей, соціально-культурних і побутових послуг у формі нематеріальних благ і послуг галузями освіти, науки, культури, мистецтва, охорони здоров'я тощо. Законодавство у цій сфері покликане забезпечити естетичне й моральне виховання людини, її навчання, охорону здоров'я, задоволення соціально-культурних потреб [15].

Звернемося до аналізу зайнятості населення у сфері освіти. Освіта, культура, інтелектуальний потенціал є активними і дуже важливими чинниками людського розвитку з багатьох причин. Це, з одного боку, могутній фактор вирішення важливих соціальних завдань, пов'язаних з досягненням ефективної самореалізації населення в усіх аспектах людської життєдіяльності — трудовій, громадській, особистій. З іншого боку, ці сфери набувають першочергового значення у забезпеченні економічного зростання (за рахунок підвищення продуктивності праці), справедливому розподілі національного доходу, зменшенні злочинності, зростанні рівня культури виробництва і споживання, підвищенні якості життя, розширенні можливостей виробу. У зв'язку з цим освіта, професійна підготовка, культура, інтелектуальний потенціал мають посісти провідне місце в системі суспільних пріоритетів. Саме ці сфери є засобом безпосереднього державного сприяння людському розвитку.

Освіта — процес формування знань, духовного обличчя людини під впливом інтелектуальних надбань, моральних і духовних цінностей, процес виховання і самовиховання [13]. Могутнім стимулом розвитку освіти та професійної підготовки в усьому світі стало визнання і поширення теорії людського капіталу, в результаті чого освіта перестала сприйматись як один з видів не виробничого споживання, а стала трактуватись як інвестиції в людський капітал, що не лише приносять прямі економічні та зовнішні соціальні вигоди, а й стимулюють економічне зростання [2, с. 359]. Загально визнано, що висококваліфіковані кадри є найдинамічнішим елементом виробничої системи: вони продукують нові ідеї, сприяють найшвидшому впровадженню в практику наукових відкриттів, тобто темпи науково-технічного прогресу багато в чому залежать саме від них. Одним із найважливіших стимулів розвитку освіти стало її трактування як виробника людського капіталу і чинника соціально-економічного зростання. Підвищення рівня освіти працівників призводить до зростання їх заробітків і таким чином теж впливає на збільшення національного доходу країни та можливості людського розвитку. Вихідною передумовою аналізу механізму, що пов'язує освіту і продуктивність, є положення про те, що підвищення рівня освітньої підготовки неминуче призводить до зростання продуктивності праці. Освіта робить внесок в економічне зростання за такими напрямками: вона наділяє робочу силу продуктивними знаннями, сприяє нарощуванню нових знань людини, стимулює процес продукування нових ідей.

Підвищення рівня освіти позитивно впливає на вирішення проблеми зайнятості населення. Освіта забезпечує людей такими загальними інтелектуальними інструментами, які дають їм можливість швидко оволодіти необхідними професійними знаннями і легко адаптуватись до змінних вимог трудового професійного і суспільного життя. Люди з вищим рівнем освіти мають більші можливості реалізації у сфері праці. Рівень освіти є одним з основних чинників конкурентоспроможності працівника на ринку праці. Його вплив на можливості ефективної зайнятості населення дуже суттєвий.

Нині розвиток освіти та професійної підготовки сприяє вирішенню таких важливих завдань соціально-економічного розвитку, як прискорення темпів економічного зростання, пом'якшення нерівності в розподілі особистих доходів, підвищення якості національної робочої сили (а отже, конкурентоспроможності економіки), безпосереднє зменшення безробіття і запобігання йому в майбутньому [2, с. 360].

Вирішальну роль у забезпеченні якості освітніх послуг відіграють викладачі, які безпосередньо можуть відстежити реакцію споживчого ринку (студентів), гнучко пристосуватися до його запитів. Тому одним із важливих ресурсів забезпечення конкурентоспроможності освітніх послуг є підготовка і підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу, представники якого є і своєрідними маркетологами, оскільки сприяють збагаченню взаємовідносин із покупцями освітніх послуг.

За даними офіційної статистики, кількість найманих працівників у сфері освіти склала: у 2008 р. — 1691,0 тис. осіб, у 2009 р. — 1687,5 тис. осіб, у 2010 р. — 1676,8 тис. осіб [12]. Тобто спостерігається негативна динаміка щодо чисельності зайнятого населення в сфері освіти. Географія кількості працюючих у сфері освіти склалась наступним чином, найбільша кількість у м. Києві, Донецькій та

Дніпропетровській області, а найменша кількість осіб у Волинській, Кіровоградській та Закарпатській області та м. Севастополь [10]. Кількість штатних працівників на 31 грудня 2010 р. у сфері освіти складала 1726,5 тис. осіб, з них мають вищу освіту за освітніми рівнями: неповна та базова вища освіта — 330,6 тис. осіб, повна вища освіта — 917,9 тис. осіб [16].

Кількість працівників за всіма видами економічної діяльності, які працювали у режимі неповного робочого дня (тижня) з економічних причин, за вересень 2011 р. складала усього 292,9 тис. осіб, з них у сфері освіти 1,3 тис. осіб [8]. Усього за видами економічної діяльності у 2010 р. вибуло 3019,2 тис. осіб, з причин плинності кадрів — 2652,4 тис. осіб, з причин скорочення штатів — 152,2 тис. осіб, з них у сфері освіти усього у 2010 р. вибуло 218,3 тис. осіб, з причин плинності кадрів — 206,1 тис. осіб, з причин скорочення штатів — 3,9 тис. осіб [10].

Облікова кількість найманих працівників за всіма видами економічної діяльності у віці 15—34 років на 31 грудня 2010 р. усього складала 3 490,1 тис. осіб, з них у сфері освіти 411,5 тис. осіб [10]. Кількість працівників передпенсійного віку на 31 грудня 2010 р. усього складала 1362,8 тис. осіб, з них у сфері освіти 224,3 тис. осіб [10]. Попит на робочу силу загалом у 2010 р. (63,9 тис.) у порівнянні з 2009 р. (65,8 тис.) зменшився, проте у сфері освіти у 2010 р. (1,5 тис.) у порівнянні з 2009 р. (1,6 тис.) дещо збільшився [12].

З інтелектуалізацією виробництва невпинно зростає попит на наукові відкриття. Наука стає безпосередньою продуктивною силою, джерелом формування економіки знань. Загалом науково-технічні послуги забезпечують взаємозв'язок між науково-дослідними, дослідно-конструкторськими розробками і процесом безпосереднього виробництва. У світовій економічній практиці вони зарекомендували себе як потужні інноваційні системи, які перетворюють наукові ідеї на конкурентоспроможну, унікальну науково-технічну продукцію. Зазвичай діють вони у найпотужніших індустріальних регіонах [13].

В Україні у січні-червні 2011 р. виконанням наукових та науково-технічних робіт у 1200 організаціях займалися 136,4 тис. працівників (без урахування сумісників), що на 4,3% менше порівняно з відповідним періодом попереднього року [1].

Звернемось до аналізу зайнятості населення у сфері охорони здоров'я. Кожна людина володіє природним невід'ємним і непорушним правом на охорону здоров'я, що є одним із пріоритетних напрямів державної політики. Охорона здоров'я охоплює систему заходів, спрямованих на забезпечення, збереження і розвитку фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності, соціальної активності людини за максимальної біологічно можливої індивідуальної тривалості життя. Розгалужена мережа закладів охорони здоров'я, потребує великої кількості персоналу [13].

У сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги найбільшій кількості працівників підприємств, установ, організацій у 2008 р. становила 1330,9 тис. осіб, у 2009 р. — 1322,0 тис. осіб, у 2010 р. — 1309,9 тис. осіб. Станом на 31 грудня 2010 р. у сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги облікова кількість штатних працівників складала 1332,1 тис. осіб, з них мають вищу освіту за освітніми рівнями: неповна та базова вища освіта — 566,3 тис. осіб, повна вища освіта — 288,9 тис. осіб [16]. Кількість лікарів усіх спеціальностей з 2008 р. має позитивну тенденцію до зростання; так, у 2008 р. кількість лікарів складала 222 тис. осіб, у 2009 р. — 225 тис. осіб, у 2010 р. — 225 тис. осіб. Кількість лікарів усіх спеціальностей на 10000 населення мала також позитивну тенденцію до зростання, починаючи з 2008 р.; так у 2008 р. складала 48,3; у 2009 р. — 49,1; у 2010 р. — 49,3. Кількість всього середнього медичного персоналу впродовж 2008 р. також зростала і у 2008 р. складала 465 тис. осіб, у 2009 р. — 467 тис. осіб, у 2010 р. — 467 тис. осіб. Це, в свою чергу, збільшило кількість середнього медичного персоналу на 10000 населення і у 2008 р. складала 101,1; у 2009 р. — 102,0; у 2010 р. — 102,4 [9].

Географія кількості працюючих у сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги склалась наступним чином: найбільша кількість у Донецькій, Харківській та Дніпропетровській області та м. Києві, а найменша кількість осіб у Чернівецька, Кіровоградській та Херсонській області [12].

Кількість працівників, які працювали у режимі неповного робочого дня (тижня) з економічних причин, за вересень 2011 р. у сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги становила 2,9 тис. осіб [8]. У сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги усього у 2010 р. вибуло 179,0 тис. осіб, з причин плинності кадрів — 161,7 тис. осіб, з причин скорочення штатів — 9,3 тис. осіб [12]. Кількість найманих працівників за видами економічної діяльності у вересні 2011 р. у розрізі середньооблікової кількості штатних працівників у сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги складала 1253,0 тис. осіб [8]. Облікова кількість найманих працівників у віці 15—34 років на 31 грудня 2010 р. у сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги складала 349,8 тис. осіб [10]. Кількість працівників передпенсійного віку на 31 грудня 2010 р. у сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги складала 170,7 тис. осіб [10].

Попит на робочу силу у сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги у 2010 р. (6,2 тис.) у порівнянні з 2009 р. (6,3 тис.) знизився [10].

Звернемось до аналізу зайнятості населення у сфері культури. Діяльністю у сфері культури є створення, розповсюдження і популяризація творів літератури і мистецтва; збереження і використання культурних цінностей; естетичне виховання, організування спеціальної освіти, відпочинку і дозвілля громадян [13]. Фізична культура є складовою загальної культури суспільства, засобом зміцнення здоров'я, розвитку фізичних, морально-вольових, інтелектуальних здібностей і гармонійного формування особистості людини. Масові оздоровчі, фізкультурні і спортивні послуги спрямовані на широке залучення населення [13].

Динаміка кількості працівників у сфері надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльності у сфері культури та спорту виглядає наступним чином: у 2008 р. — 529,9 тис. осіб, у 2009 р. — 467,0 тис. осіб, у 2010 р. — 458,3 тис. осіб [12]. Географія кількості працюючих у сфері надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльності у сфері культури та спорту складалась наступним чином: найбільша кількість у АР Крим, Донецькій та Дніпропетровській області, а найменша кількість осіб у Закарпатська, Волинська, Кіровоградській, Миколаївській та Чернівецька області [12].

На кінець 2010 р. облікова кількість штатних працівників у сфері надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльності у сфері культури та спорту усього складала 374,0 тис. осіб, з них наймані працівники з неповною та базовою вищою освітою — 105,9 тис. осіб, з повною вищою освітою — 125,4 тис. осіб [10].

Кількість працівників, які працювали у режимі неповного робочого дня (тижня) з економічних причин, за вересень 2011 р. складала усього 292,9 тис. осіб, з них діяльністю у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг 2,3 тис. осіб [8]. У сфері культури та спорту, відпочинку та розваг усього у 2010 р. вибуло 50,5 тис. осіб, з причин плинності кадрів — 47,7 тис. осіб, з причин скорочення штатів — 1,9 тис. осіб [10]. Кількість найманих працівників у вересні 2011 р. у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг складала 249,8 тис. осіб [8]. Облікова кількість найманих працівників у віці 15—34 років на 31 грудня 2010 р. у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг складала 73,7 тис. осіб [12]. Кількість працівників передпенсійного віку на 31 грудня 2010 р. у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг складала 36,7 тис. осіб [12].

Попит на робочу силу у сфері надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльності у сфері культури та спорту у 2010 р. (2,4 тис.) у порівнянні з 2009 р. (2,2 тис.) збільшився [12].

Працевлаштування не зайнятих трудовою діяльністю громадян у сфері надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльності у сфері культури та спорту у 2010 р. складало 21,2 тис., що свідчить про збільшення у порівнянні з 2009 р., коли вона складала 19,4 тис. [10].

Виробництво та реалізація культурних послуг здійснюють: клуби, бібліотеки, музеї, парки, центри відпочинку, виставкові зали; театри, концертні організації, цирки, дитячі музичні, художні, хореографічні школи, школи мистецтв, консерваторії, інститути культури, кінематографії, хореографічні училища, кінотеатри та ін. [4].

Облікова кількість штатних працівників музеїв на кінець 2010 р. складала 14962 осіб, у тому числі наукових співробітників та екскурсоводів складала 5086 осіб, із них мають вищу освіту 4745 осіб, у тому числі спеціальну — 3162 осіб. Кількість фахівців, залучених на громадських засадах, складає 918 осіб. Найбільша облікова кількість штатних праців-

ників музеїв на кінець 2010 р. географічно склалась наступним чином: найбільша кількість працівників музеїв у Автономній Республіці Крим, Львівській, Черкаській та Чернігівській області, а найменша у Чернівецькій, Кіровоградській та Херсонській області [6].

Середньооблікова кількість штатних працівників театрів у 2010 р. склала 17311 осіб, з них художній та артистичний персонал — 8646 осіб. Середня кількість позаштатних працівників театрів у 2010 р. склала 2625 осіб, з них художній та артистичний персонал — 937 осіб. Найбільша середньооблікова кількість штатних працівників театрів на кінець 2010 р. географічно склалась наступним чином: найбільша кількість працівників театрів у Дніпропетровській, Донецькій, Львівській, Одеській та Харківській області, а найменша у Житомирській, Чернівецькій, Черкаській та Київській області [6]. Середньооблікова кількість штатних працівників концертних організацій та професійних творчих колективів у 2010 р. склала 7422 осіб, з них художній та артистичний персонал — 5140 осіб. Середня кількість позаштатних працівників концертних організацій та професійних творчих колективів у 2010 р. склала 1524 осіб, з них художній та артистичний персонал — 1176 осіб. Кількість постійних колективів усього складає 235 одиниць. Найбільша середньооблікова кількість штатних працівників концертних організацій та професійних творчих колективів на кінець 2010 р. географічно склалась наступним чином: найбільша кількість працівників театрів у Львівській, Донецькій, Одеській та Харківській області, а найменша у Київській, Кіровоградській, Рівненській та Херсонській області [6].

Чисельність вчителів у школах естетичного виховання, які перебувають у сфері управління Міністерства культури і туризму України, на початок 2010/11 навчального року становила 39397 осіб, з них штатних — 34588 осіб та ті, що мають вищу освіту, — 22667, у тому числі у міських поселеннях — 35521 осіб та у сільській місцевості — 3876 осіб. Найбільша чисельність вчителів у школах естетичного виховання, які перебувають у сфері управління Міністерства культури і туризму України, на початок 2010—2011 навчального року географічно склалась наступним чином: найбільша кількість працівників театрів у Львівській, Дніпропетровській, Донецькій, Одеській та Харківській області, а найменша у Волинській, Кіровоградській, Миколаївській, Сумській та Херсонській області [6].

ВИСНОВКИ

Упродовж останніх років спостерігається активний розвиток соціально-культурної сфери в економічно розвинутих країнах світу. Освіта, культура, інтелектуальний потенціал є фундаментом людського розвитку та прогресу суспільства. Особливо зростає їх значення нині, коли на зміну індустріальному типу економічного зростання приходить гуманітарний, рушійними силами якого стають наукові знання, творчі та інтелектуальні здібності людини. Соціально-економічні перетворення що відбуваються в нашій країні, зумовлюють реформування всієї соціально-культурної сфери, яке повною мірою сприяло б формуванню самостійного мислення, посиленню індивідуального підходу до розвитку творчих здібностей, докорінному покращенню професійної і загальноосвітньої підготовки спеціалістів, здатних працювати в нових умовах, орієнтованих на розвиток.

Така ситуація повинна вести до зростання кількості робочих місць та збільшення кількості працівників даної сфери. Проте в Україні склалась негативна ситуація у соціально-культурному середовищі.

За результатами проведеного економіко-статистичного аналізу можна чітко окреслити основні негативні моменти функціонування ринку праці в Україні: питома вага соціально-культурної сфери у загальному обсязі видів економічної діяльності має недостатню чисельність; наведені дані свідчать про несталу динаміку збільшення кількості працівників даної сфери, що, в свою чергу, характеризує ситуацію в даній галузі як нестабільну.

Проте, позитивна економічна динаміка, яка спостерігається в деяких сферах соціально-культурного середовища, сприяла певному поліпшенню ситуації. Також актуальною залишається проблема забезпечення кваліфікованими кадрами підприємств соціально-культурної сфери, а її вирішення можливе лише в рамках державної кадрової політики, спрямованої на удосконалення підготовки кадрів.

Отже, лише за державної підтримки можливий пропорційний розвиток соціально-культурної сфери, зростання

зайнятості та продуктивності праці в цій сфері. Це сприятиме появі нових висококваліфікованих та конкурентоздатних працівників в даній галузі. Отже, необхідно активізувати втілення державної стратегії ефективного використання найманої праці, створення розвинутого ринку праці, основними компонентами якого мають бути: проведення політики забезпечення ефективного відтворення найманої праці шляхом гарантії основних соціальних показників і нормативів; відновлення відтворювальної і стимулюючої функцій заробітної плати; формування раціональної структури грошових доходів і витрат населення в результаті змін в оподаткуванні особистих доходів і легалізації тіньової економіки; проведення політики стимулювання й підтримки зайнятості в державному і приватному секторах економіки.

Література:

1. Виконання наукових та науково-технічних робіт за I півріччя 2011 року / Державна служба статистики України // Експрес-випуск. — 19.08.2011. — № 208 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
2. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносини / О.А. Грішнова. Підручник. — 4-те вид., оновлене. — К.: Знання, 2009. — 390 с.
3. Дзюбик С.Д., Ривак О.С. Основи економічної теорії: Навч. посіб. / С.Д. Дзюбик, О.С. Ривак. — К.: Знання, 2006. — 481 с.
4. Діяльність підприємств сфери послуг: Статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. — К.: Держаналітінформ, 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
5. Діяльність підприємств сфери послуг у I півріччі 2011 року / Державна служба статистики України // Експрес-випуск. — 29.07.2011. — № 190 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
6. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2010 році: Статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. — К.: Держаналітінформ, 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
7. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В.Д. Базилевича. — 5-те вид., стер. — К.: Знання-Прес, 2006. — 615 с.
8. Кількість, робочий час та оплата праці найманих працівників у вересні 2011 року / Державна служба статистики України // Експрес-випуск. — 26.10.2011. — № 263 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
9. Медичні кадри [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/oz_rik/oz_u/mkadru_06_u.html
10. Праця України у 2010 році Статистичний збірник // Державна служба статистики України. — К.: Держаналітінформ, 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
11. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємства навчальний посібник / П.Р. Пуцентейло. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 344 с.
12. Ринок праці України у 2010 році: Аналітично-статистичний збірник / Державний центр зайнятості Міністерства соціальної політики України. — К.: Держаналітінформ, 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
13. Сахно Є.Ю. Менеджмент сервісу / Є.Ю. Сахно [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://pidruchniki.ws/12191010/menedzhment/organizatsiya_tehnologiya_nadannya_sotsialno-kulturnih_poslug
14. Семененко В.М., Коваленко Д.І., Бугас В.В., Семененко О.В. Економічна теорія. Політекономія: Навч. посіб. / В.М. Семененко, Д.І. Коваленко, В.В. Бугас, О.В. Семененко. — 2-ге вид. доп. та перероб. — К.: Центр учбової літератури, 2011 — 428 с.
15. Соціально-культурна сфера в умовах трансформації до ринкової економіки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://agroua.net/economics/documents/category-6/doc-12/>
16. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Державна служба статистики України. — К.: ТОВ "Август Трейд", 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
17. Фінансове забезпечення соціально-культурних закладів і установ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ualib.com.ua/br_5245.html

Стаття надійшла до редакції 09.04.2012 р.